

„Rendszerváltások” 1918-1920

Előadás a Történelemtanárok Egyletének
2019. október 5-i konferenciáján

Budapest, Kossuth Klub
Hatos Pál

Eseménynaptár

- 1918 október 31. őszirózsás forradalom győzelme, Károlyi Mihály miniszterelnök
- 1918. november 16. Magyar Népköztársaság kikiáltása
- 1919. március 21. Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása
- 1919. augusztus 1. Tanácsköztársaság bukása,
szakszervezeti kormány alakul
- 1919. augusztus 6. Friedrich-puccs
- 1919. augusztus 4. román csapatok megszállják Budapestet
- 1919. november 16. Horthy Miklós fővezér bevonul a Nemzeti Hadsereggel Budapestre
- 1920. január 25-26. nemzetgyűlési választások az általános választójog alapján
- 1920. évi I. törvénycikk az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről (királyság visszaállítása)
- 1920. március 1. Horthy Miklóst kormányzóvá választja a Nemzetgyűlés

„Holttenger” - „patkánylázadás” - „magyar októberi forradalom”

1918. forradalmának ellentmondásos emlékezete

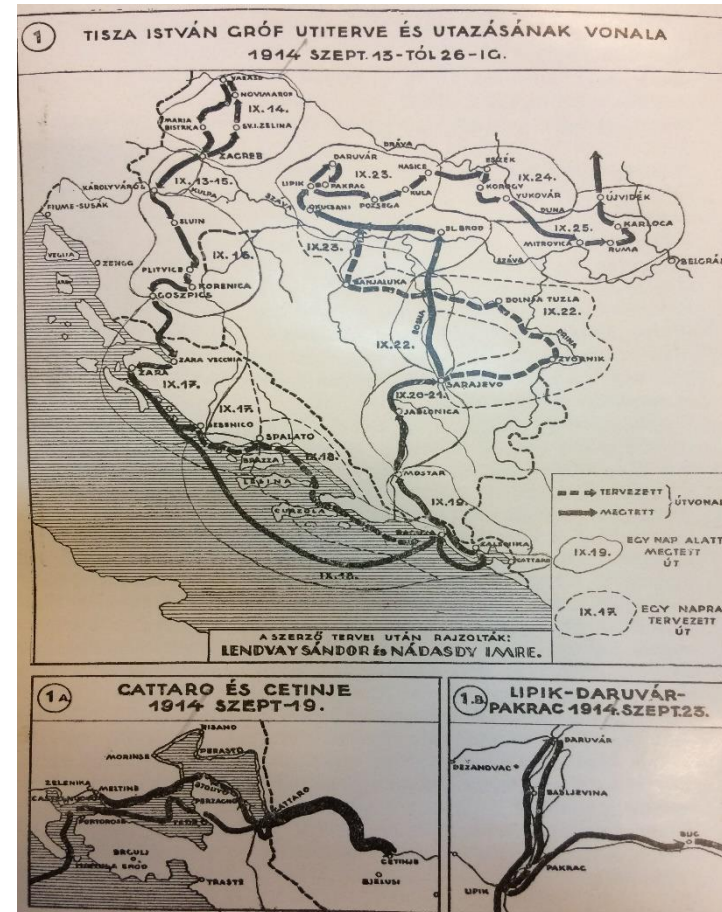
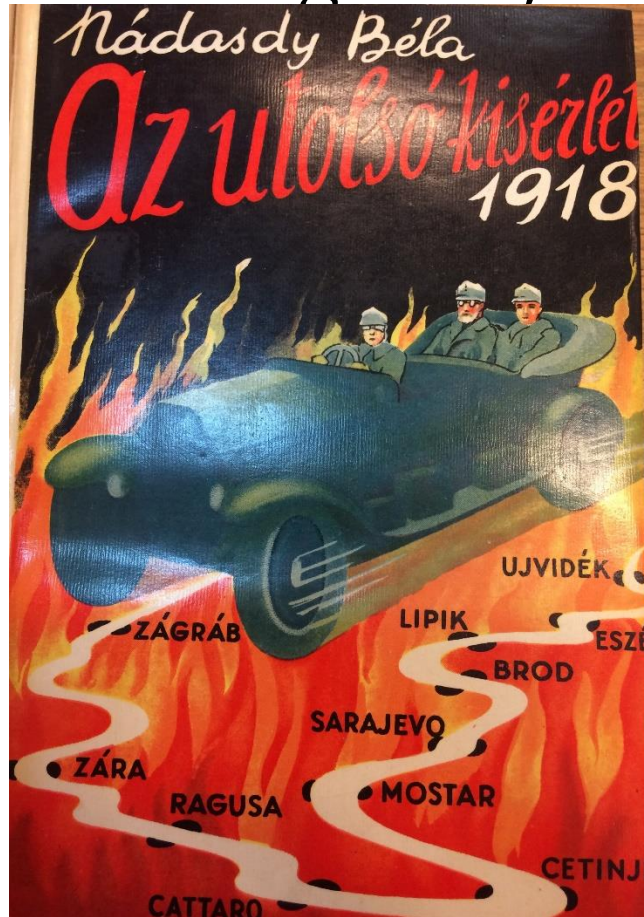
„Erről a korszakról mindenki hallgat. Legjobban azok hallgatnak, akik a legtöbbet tudnak róla... Hátratekintve a magyar múlt hegyvölgyeire, a század második évtizede végén szürke, semmitmondó tavat lát az ember, afféle Holttengert, még a madarak is kerülik.

A nemzet egyik legmozgalmasabb és legtanulságosabb korszakát hullámok borítják, sőt hínár és iszap....Birodalom fekszik ott lent... Birodalomnyi...ember-áruló talaj terül ott, rosszul nemzet Utópiák, atlantiszi királyságok. Ady álomföldje is ott fekszik. Ott fekszik Szabó Dezső Toldi Miklósok számára méretezett Hungáriája is... Engem ez az eltűnt birodalom nevelt.”

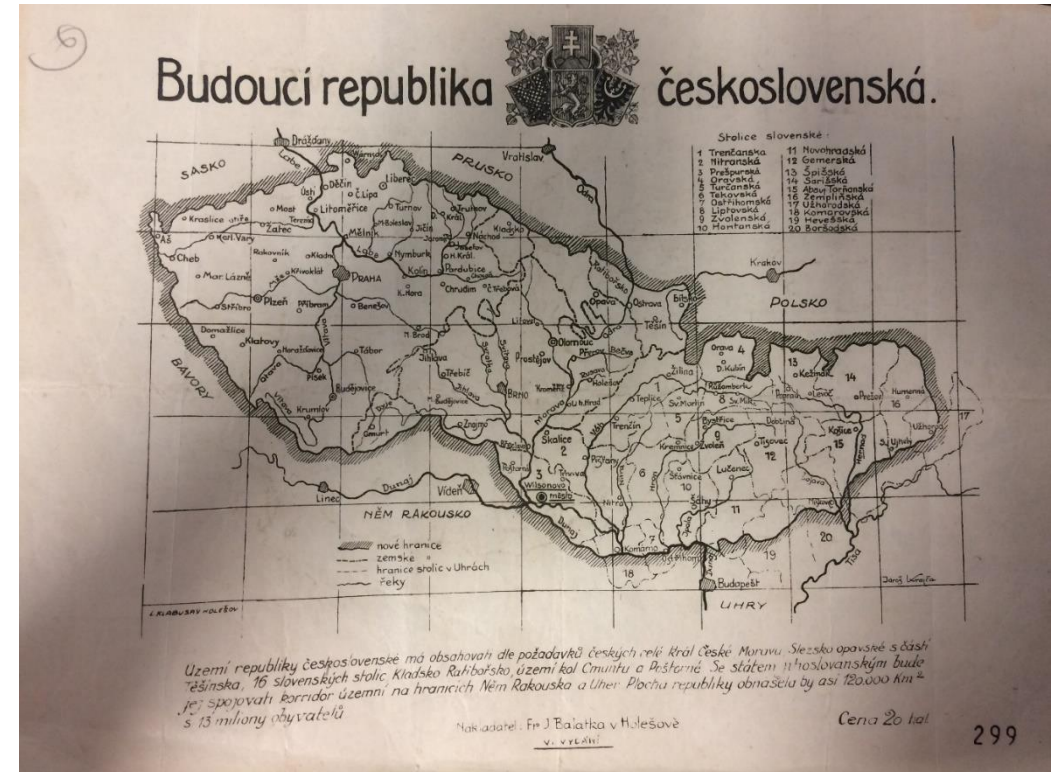
(Illyés Gyula, Koratavas, 1941.)

**„Magyarország elég erős, hogy ellenségeit összezúzza,
mielőtt maga is elpusztulna.”**

(Tisza István és a konzervatív szabadelvű politika az
illúziók rabságában)

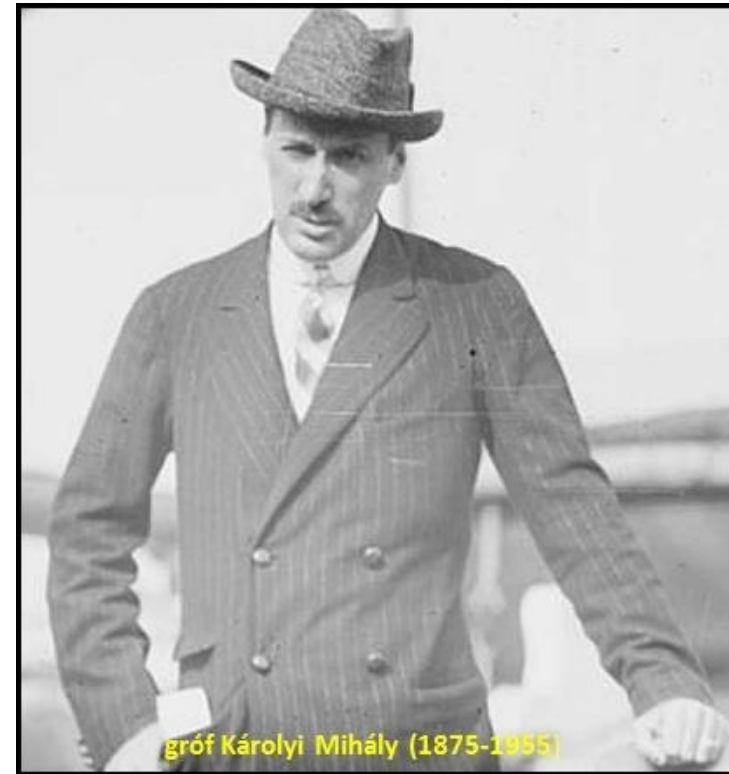

„Meghaltak, de még nem tudják.” Kunfi Zsigmond 1918. október 23-án a Parlament karzatán

„Magyarországot csak egy ultranacionalista vezetheti ki a válságból”

(Károlyi Mihály akkor és most)

gróf Károlyi Mihály (1875-1955)

„Kik igazán szeretik Magyarországot, együtt vannak”
(Értelmiség, függetlenség, világbéke, Ady Endre levele Károlyi Mihálynak 1918 október végén)

Béke vagy honvédelem?

„Az erdélyi és egyéb menekültek rémképeket hoztak hazájukból. Fegyvereiket mutogatták egymásnak az üdülő vendégek.

És én mégiscsak azt láttam magányomból, hogy nincsen semmi baj Magyarországon, mert vége lett a háborúnak.

Elmúlt a legnagyobb veszedelem. Ilyen csapás nem zúdulhat még egyszer az ország fejére. Mindegy az most, hogy így vagy amúgy ért véget a poklok háborúja. Húzzák meg a harangokat és üvöltsenek imádságot a magyarok. Vége van, vége van”

Krúdy Gyula: Előszó a Magyar Köztársaság Almanachjához

A bolsevizmus Magyarországon 1919. március 21. Forradalom vagy puccs vagy valami más?

Szabó Dezső: Az egész emberért (Nyugat, 1919. április 1.)

- „És amikor a februári nap roppant derűtségében láttam hatszáz vak katonát, amint egymásba fogózva, tapogatózva, arcukon a kihullott világ ürességével vonultak a várba, letörhetetlen hit állott fel bennem: lehetetlen lesz, hogy a tőke zshiványaira, akiknél új fény lett ezeknek vesztett világossága, rá nem jöjjön a történelem ítélete.”
- És azután jött az igazságtevő péntek, s a történelem logikája úgy gurult elő a hazugságok alul, mint a legsúlyosabb tárgy a könnyebb tárgyak közül. [...]: **forradalom csak egy lehet: proletárforradalom.** Ellenforradalom, az egyetlen ellenség, a minden tragédia mélyén fenekedő Káin: a gyalázatos, gaz, gyilkos tőke.”

A bolsevizmus mint hiányállapot

- A bolsevizmus 1918-ban nemcsak értelmiségieknek és hivatásos forradalmároknak szóló ideológiai importárúként jelent meg Közép-Európában, hanem válasz is volt egy állapotra – pontosabban hiányállapotra.
- Az élelem és a központi hatalom rettenetes hiányára, az ellátás és a kormányzat összeomlására vagy tehetetlen vergődésére.
- A bolsevizmus a háborúban kivérzett és a háború nélkülözései miatt elkeseredett tömegek egyik hívószava lett.
- A leszámolás véres panorámái leginkább a vesztes országokban, különösképpen a háború legnagyobb vesztesei között akadtak vevőre.
- A rokkantfelvonulások, a katonatüntetések vagy épp a házbérfizetés megtagadására ösztönző felhívások látványosan hívták fel a figyelmet a bolsevizmusra, és azok is a részvét és félelem ambivalens érzései között ingadoztak, akiknek racionális ellenvéleményük lett volna.

Trianon előtt...Magyarország területi megcsonkítása 1918 október-1919 március között az országterület 40%-ra csökken

**„Nincs más utunk: –
Amit a demokratikus
Nyugatról nem kaptunk
meg, azt a diktatórikus
Keletről akarjuk
megkapni.”**

Garbai Sándor a Budapesti
Munkástanács 1919. március 21-i
ülésén, amely elfogadta a szocdem-
kommunista platformot és a
proletárdiktatúrát.

A Tanácsköztársaság: egy monolit diktatúra volt?...anarchikus, véres, komikus inkább

Események?

Vix-jegyzék, Smuts-misszió, román támadás, Északi-hadjárat, Clemenceau-jegyzék(ek), tiszai áttörés, munkáselégelylenség, paraszti ellenforradalom

Testületek?

Forradalmi Kormányzótanács, Tanácsok Országos Gyűlése, Szövetséges Központi Intéző Bizottság, Forradalmi Törvényszékek, politikai megbízottak, Lenin-fiúk, helyi direktóriumok, Budapesti Forradalmi Központi Munkás és Katonatanács 500-as Bizottsága, 80-as Intézőbizottsága stb.

Személyek?

Kun Béla, Garbai Sándor, Kunfi Zsigmond, Szamuely Tibor, Korvin Ottó, Lukács György, Böhm Vilmos, Landler Jenő...Stromfeld Aurél, Kármán Tódor...stb.

Alkotmány?

Ideiglenes alkotmány 1919. április 2, majd A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya. 1919 június 23.

Választási legitimitás? Tanácsválasztások 1919. április 7-8.

Budapesten félmillió ember, a felnőtt lakosság 2/3-a, falvakban 1/3-os a részvétel, országosan mintegy 2,25 millió ember, nők távol maradtak vagy megtiltották nekik...

Volt-e realitása a megszálló románok és csehek kiűzésének a magasra tartott vörös zászló alatt?

Világforradalmi délibábot űztek-e vagy az „ezer éves magyar rög” illúziójának rabjai voltak a Stromfeld Aurél vezetésével harcoló vörös katonák?

Magyarország Kun Béla és Horthy Miklós között 1919. augusztus 1920. március 1.

- Katonai összeomlás, a munkásság kiábrándulása, éhség, a termelés csődje 1919. augusztus 1-én lemond a Forradalmi Kormányzótanács összeomlik a proletárdiktatúra, hatalmat Peidl Gyula vezette ún. szakszervezeti kormány veszi át
- Román csapatok szállják meg a fővárost, majd hamarosan a Dunántúl keleti és északi részét is
- 1919. augusztus 7. az Egyesült Forradalmi Pártok vezette puccs révén Friedrich István Károlyi Mihály egykori államtitkára kormányt alakít,
- 1919. augusztus - 1919. január kormányválság – kormányválság hátán, rendezetlen viszonyok és az ország román csapatok általi kifosztása (Tiszántúlon csak 1920 tavaszán szűnik meg)
- 1919. november 16. Horthy Miklós bevonul Budapestre a Nemzeti Hadsereg révén
- 1920. nemzetgyűlési választások keresztény-kisgazda győzelemmel
- 1920 március 1. Horthy Miklós kormányzóvá választása

Forradalmi „ellenforradalom” és a „szegedi gondolat” metamorfózisai

- "Te, olyan nagyszerű érzés forradalmárnak lenni." - mondta Szegedre érkezve Gömbös Gyula, amikor tiszttársa arról kérdezte, hogy miért vállalta a proletárdiktatúra elleni fegyveres szervezkedést és a vele járó kalandos életet. Hasonlóan Gömböshöz, Friedrich István 1919. augusztus 7-én az „Egyesült Forradalmi Pártok” nevében vette át a hatalmat a Kun Béla örökébe lépő Peidl Gyula szocialista szakszervezeti kormányától és indította meg az ellenforradalmi restaurációt és a „keresztény kurzust” Magyarországon.

